

Overgenomen uit: *Begijnhofkrant* 42 (2008) 14 - 17

Op zoek naar de Heilige Barbara in Turnhout

Marie-Paule Peeters

Het 'Straatje' van het Taxandriamuseum in Turnhout toont voorwerpen die eertijds tot het vertrouwde straatbeeld behoorden, zoals uithangborden en beelden van heiligen. Onze voorouders verwachtten van hen bescherming en bijstand.

Het polychroom zestiende-eeuwse beeld van de Heilige Barbara, leunend tegen een toren (hier zonder de torenspits), is eigendom van de gelijknamige broederschap. Het deed ook jarenlang dienst als gevelbeeld in de Otterstraat. De neogotische nis, door Napoleon Daems in 1904 uit witte steen gebeiteld, is nog ter plaatse aanwezig.

Het polychroom zestiende-eeuwse beeld van de Heilige Barbara, leunend tegen een toren.

De Heilige Barbara zou, volgens haar vita (de levensbeschrijving van de heilige) in de derde eeuw in Klein-Azie zijn geboren. Haar heidense vader, Dioscurus, sloot haar op in een toren om haar te vrijwaren van de vele jongemannen die naar haar hand dongen. Deze toren had oorspronkelijk twee ramen, maar op verzoek van Barbara werden het er drie. Zij had zich immers in het geheim tot het christendom bekeerd en wilde op die manier de Heilige Drieuldigheid eren. Toen haar vader haar bekering merkte, liet hij haar folteren om haar tot geloofsafval te dwingen. Toen dat niet lukte, onthoofdde hij haar, maar werd daarop zelf door de bliksem dodelijk getroffen.

Patroonheilige

Barbara's meest gangbare attribuut in de kunsten is een toren. Daardoor werd ze de patrones van de klokkenluiders, beiaardiers en klokkengieters. Omdat haar torentje soms leek op de loop van een geschut, werd ze ook de beschermheilige van de schutters, kanonniers, artilleristen en soldaten. De mijnwerkers zagen in haar toren de vorm van hun mijnlamp. Omdat Dioscurus door de bliksem werd getroffen, wordt Barbara ook aanroepen tegen brand en bliksem en is ze de patrones van de brandweer. In het algemeen wordt zij aanroepen tegen een schielijke dood, het plots sterven zonder biecht en communie. In de westerse kerk werd

zij algemeen aanroepen als een van de veertien Noodhelpers. De feestdag van de Heilige Barbara wordt gevierd op 4 december.

Aan de Turnhoutse Sint-Pieterskerk was een Broederschap van de Heilige Barbara verbonden en dit beeld behoorde tot haar patrimonium. De Heilige Barbara is bovendien de tweede patrones van de stad Turnhout. En na de Tweede Wereldoorlog trad het voltallige Turnhoutse brandweercorps tot de broederschap toe. Nog steeds houden zij begin december hun jaarlijkse Barbarafeest.

Restauratie

Het mooie Barbarabeeld is een zogenaamde “poupee de Malines” of een “*Mechels pupke*”, een beeldje in Mechelse renaissancestijl. Herkenbaar zijn het poppengezichtje, met de bolle wangen, een typisch plooienspel in de drapering van de kledij en de contrapost of naar voren gebogen knie. Het beeld kreeg in de loop der eeuwen de ene beschermende verflaag bovenop de andere. In 1993 werd het beeld om veiligheidsredenen uit het straatbeeld gehaald en gerestaureerd. Het gehavende beeld had langdurig geleden onder de blootstelling aan weer en wind en was vermolmd en beschimmeld. Bij de restauratie in 1995 werden veertien afwerkingslagen door middel van vensters vrij gelegd. De derde afwerking laag werd voor restauratie weerhouden. In het Taxandriamuseum is het beeld nu nog steeds in al zijn glorie te bewonderen.

Maar ook in het begijnhof vinden we de Heilige Barbara terug, met name op de gevel van het huisnummer 53, daterend uit 1679. Ook hier staat ze in een nis afgebeeld, met een palmtak in de hand en leunend tegen een toren. Opvallend zijn vooral het witte gewaad en de vuurrode kapmantel. De naam staat onder het beeld vermeld, zodat er geen twijfel mogelijk is over haar identiteit.

Marie-Paule Peeters

Object van de maand

september 2011, nummer 47

Foto beeld: Bram Luyts